

Las praulas dil Gieri la Tscheppa

Autor(en): **Loringett, S.**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **43 (1929)**

PDF erstellt am: **21.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-199804>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Las praulas dil Gieri la Tscheppa

Screttas suenter e publicadas da S. Loringett.

I n t r o d u c z i u n .

Las praulas dil Gieri la Tscheppa eran stadas destinadas per il tom Schons della Chrestomazia de Dr. C. Decurtins. Quei tom vess giu de comparer gia ils 1917. En ina de sias davosas brevs dils 24 de mars 1916 scriva Dr. Decurtins barmier: «Il secund faschzichel cun la tradiziun populara de Schons compara in auter onn» (pia ils 1917). Il bien docter ha lu stuiu murir (30 de matg 1916) avon che finir sia gronda ovra. Cuort suenter scriva sia premurada dunna Dr. Maria Decurtins, che la part Schons compari sin permavera (1917). «Diesen Winter wird die erste Lieferung von Band XI Bergell und Unterengadin gedruckt, im Frühjahr wird die Cantate von Hochw. Camathias und das Schamserische gedruckt.» — Mo la part Schons resp. il faschzichel ei tochen dacheu aunc buca compariu. Denton ei compariu sut la redacziun de Sur canoni Caminada il tom XI e XII. Il material de Schons ha Sur canoni rendiu e remarcau, ch' el seigi ton cargaus cun lavur, ch' el sappi nunpusseivel buca pli seoccupar culla Chrestomazia. Nus deplorein zund, che la part Schons, silmeins la tradiziun populara ha buca anflau tetg e schlonda ella Chrestomazia. E sche nus turnein a leger las brevs de Dr. Decurtins, ch' el veva scret a nus dals 1913—1916, las qualas ein pongi mingina in stupen colleg sur de quella e tschella dumonda, che concerna il folklore d'in pievel e sia valeta e muntada per ils filologs e historics e la renaschientscha de lungatg e cultura, sche nus turnein a leger quellas stupentas brevs, cullas qualas el veva interessau e scaldau nus giuvens scolasts per la biala lavur de collectar las praulas, detgas, canzuns, legns, versets ded affons e proverbis de nossa vallada, allura nus encresch' ei aunc bia pli fetg, e nus sedumandain, fuss quei ca stau

pusseivel de porscher in modest encarden alla tradiziun populara de Schons ella gronda Chrestomazia retoromontscha, quella ovra monumentalala, renconoschent cheutras la lavur e breigia dils differents collecturs ed ademplend in giavisch dil creatur dell' ovra, il Dr. C. Decurtins permiert?

Signur *T. Dolf* ha denton publicau las *Canzuns popularas da Schons* ell' annada XXXIII dellas Annalas della Societad Retoromontscha. Las praulas e detgas dad el rimnadas, ils versets d'affons, legns, proverbis publichescha el empau alla gada el Dun da Nadal. Sper la collecziun orala possedein nus era da bia *manuscrits romontschs*, brevs, documents de valeta historica, priedis etc., dals quals bein enqual meritass de vegnir publicaus. Signur *G. Conrad* ha preparau in interessant studi historic sur las baselgias de Schons, signur Dr. *B. Mani* prepara ina lavur sur la historia giuridica ed economica de Schons, signur scolast *G. Clopath* ei seoccupaus culla historia dil traffic de nossa vallada.

Tut quei ensemblamein vegn a dar in bi maletg de nossa cara Val Schons co ell' era e co ell' ei.

Las interessantissimas brevs de signur Dr. Decurtins, che fuvan per nus a siu temps sco ina palentada dell' amur-patria, vegnin nus a publicar cun caschun in' outra gada.

Ussa, avon che entscheiver las praulas, aunc in pèr plaid dal bien vegl de Ferrera, il Gieri la Tscheppa. Siu ver num fuva Gieri Grischott. La Tscheppa ei in' acla, nua ch' el veva passantau la gronda part de sia veta. Il Gieri la Tscheppa ei buca staus in che ha duvrau bia plaz sin quei mund. Strusch enconischents en si' atgna vallada, ed ils davos onns de sia veta bunamaing emblidaus da siu vitg e ses vischins, ha el passantau ina veta de lavur e stenta. Il mund entuorn el fuva pigns e stretgs e gli ha dau nuot auter che breigia e fadigia e qui-taus senza fin.

Mo il bien Gieri veva aunc in auter mund enten el. Il mund de sia fantasia, il mund della biala tradiziun de nies pievel. Co ei el sur-staus, cura che jeu avon quendis onns sun ius in gi tier el entasi la Tscheppa e supplicau el de raquintar a mi ina historia. El leva gl' em-prem buca uera seschar neu, tartgond ch' jeu mass lu suenter e fagess legher sur ded el e sias historias. Mo suenter haver explicau che jeu

prendi si quell'as historias per il Dr. Decurtins, che hagi rimnau talas egl entir cantun romontsch e che publicheschi quell'as per ch' ei crodien buc en emblidanza, havein nus lu anflau beinprest ina relaziun de confidanza, e plaun a plaun ina relaziun fetg intima. Mintgaga cura

Il Gieri la Tscheppa

che jeu turnavel puspei dumandav' el suentar al docter della Surselva ed el era buca pauc loschs e ventireivels cur che jeu savevel drizar or in salid de nies meister, ne surdar ad el in pign schinghetg che quel haveva termess «pil bien vegl de Ferrera».

E cur che jeu hai comunicau ad el la mort dil docter ein ses egls s'empleni cun larmas ed el ha mess ils mauns a Dieu e detg in' uraziun pil stimau defunct ed aggiuntau ils plaids: «Ad îa anc betga mort a muress aschi bugent.» Comuentond eis ei, co il Gieri la Tschepa raquenta en moda naîva e modesta da la sia veta:

«Ia sunt naschia 1836. Is 12 da matg, sco ve via segl bigliet da cumegn, schiglio savevi nut. Is meas savevan ear nut.

Ain privel da murir sunti sto quatter geadas. Schon, cur sunt naschia, schi nava anc meas' ura, scha fussi sto mort. Quei ha anc mi mamma raquinto. Enea, tgi havevan i cafè, ha mi mamma vurdo vei alla tgegna, qua eri sbleh sco la mort. Igl ambletg era betga sto liea scogl soda, ad i sang nava or. Mo Nossegner ha managea bien cu me e mi ha scho viver.

Ca veva 7 meins egl capito, ca's eran ena partida gianira, da quei da dudiesch an ena tgea a faschevan tarmagls. Agl è sto gest da son Stiafan se la Cresta. Qua egl gnia la lavegna a stumplo la stiv' antiera vei a gio di bot. Dus unfants eran dos gion tschaler, i eran gest par gnir ain stiva, ad oter vevi fatg nut. Ascheia mi hani suainter raquinto, schiglio da siat meins, tge duev' ia saver.

Dals 42 sils 43 egl sto ena malsogna, ca ha pria davent la flur dalla giuventegna ord la nossa vischnanca. Ear îa ve survagnia ella, a nign carteva, ca gness davent culla veta. Igl è puspè ia or ain bagn.

Enea vevi da biagear en barcun ainta Starlera a gia pria a man da squadrar en lenn a gia sataglea, en tagl, tgi nava en runal sang gio qui, ad egn gio qua, ad egn da tschella vart gio, tres runals sang, ad egn mi ha fermo i sang cun plets, a mi han purto tochen gio la Tscheppa, a là nava i sang puspe, ai meas padregn ha fermo i sang cun plets, mo el era gnia an ena schi granda furtegn, tg' el ha stuia prender i cudesch ainta man a liger or di cudesch, tgi gli era svania ils plets. Suainter egl sto da lavar or la plaja cun ena tschiart' jarva a bugnear quella aintan vegn tievi a la metter cugl dias segl tagl, ad ain 15 gis veja savia ir culla biestga. (I plattet stueva gnir mess an dias a betg' an vainter sella plaja.) I num da quella figlia seja betg, la mi donna ha gia fatg dar aint da d'Andeer.

Davent da Farrera sunti sto me ain dus repetiercurs sco fascheva, aschiglio sunti digna sto a Farrera. Egn sunti sto a Tun ad egn ai

Wallis, a ve adigna ruschano rumantsch, ad ussa sani tudestg, ad îa ve stuia amprender que poc tudestg ca se ai militer.

Tochen 25 onns sunti digna sto cugl o (aug), a suainter è el sto cu me, antochen tg' el è mort. El fascheva en tanta spesa segl seas quint, a la donna i rualava a lavava. Cur tg' el veva betga di sia, devi di mia. Gl' o ha gia 86 onns ad ussa ve îa ear 80, glez sas. Sco ve getg, vevi 25 onns, ca ve samarido, ad unfants veja gia 10, vivs ner morts, ad ussa veja anc quatter, tschels en morts, 3 en aqua ad egn è ainten California. Lez mi ha suainter ca gl' è rut or la guerra tarmess nut, ad avant mi tarmattevel adigna bienman. Agl è schliat tarmetter uss, scogl gin. I sa ir a piarder.

Ad ussa faschessi quent, ca Nossegner mi prendess davent. El stuess far sco'l ha fatg cugl schocher. Lez era palando da man dretg da Jesus Cristus, a quel da man saniester sej' jeu nuta sco'l veva num. Allora ha quel da saniester getg: «Scha ti es i fegl da Dias, scha spendra tatez, a spendr' ear nus dus.» Agl schocher gli ha getg: «Ear te temas betga Dias. Nus dus vagn marito quei, mo el ca è amiez nus dus innozaintameng.» A suainter ampoet al getg: «Segner, ta regorda da me, cur ti es aint ai feas sontg paradis.» La resposta è stada: «Oz vains cu me ainten meas sontg paradis.» A quei, ca Jesus Cristus ha getg è ear davanto. Quei è aint alla sontga scartira.

Ad îa spitgess ussa cun en grand arsantem, tg' îa survagness ear îa que pled.

Ad ussa anc betga mort a muress aschi bugent.»

Las praulas dil Gieri la Tscheppa ein screttas suenter plaid per plaid sco el las ha raquintau. «Ei gl' ei della pli gronda impurtonza,» scriva Dr. Decurtins en ina brev, «de scriver si fideivlamein sco il pievel ha raquintau cun siu ruaus ed en sia largia maniera epica, cun ses plaids e sias phrasas las praulas e detgas. Quei ei il grond art et il meret immortal dils frars Grimm de haver dau las praulas el spért e lungatg dil pievel. Cun in quitau cast han els seretenu de tutta midada e de tut scursanir, aschia che nus tartgein ded udir las bunas tattas raquintar las praulas.

Quei ch'Els han rimnau en Schons ei la davosa mona reha d'in êr ina gada aschi gronds. En paucs onns eis ei nunpusseivel d'anflar pli enzitgei en Schoms. Ton pli gronda valur ha Lur collecziun.

Igl ei negin dubi, che la tarabla (praula) ei pli vess de survegnir, che la detga. La tarabla ei la pli svilupada fuorma dellas raquintaziuns dil pievel. Ella ei sco la rosa denter las flurs. En ella semanifestescha la phantasia en sia pli gronda rehezia et en sias pli bialas colurs. Uhland, il poet, ha renconoschiu quei gia en il temps, cura ch'in fageva ord las praulas venzediras de mythologia veglia. «Die Mythologie ist reich — ha el detg, — aber so reich ist sie nicht, dass sie aus ihrem Gebröckel eine Märchenwelt erzeugen könnte.» — La praula ei aschi veglia sco la mythologia. Nus anflein negins pievels senza praulas, nus entupein ellas tier ils pievels ils pli svilupai e quels ch'ei in il pli anavos en la civilisaziun. Il «Gieri la Tscheppa», quei bien vegl, sa aunc per franc in bi diember tarablas. Detien Els temps ad el de partertgar suenter e lura raquenta el ad Els sper igl liun d'or, als anials d'or, la litiarna eunc in bi diember autras praulas.

Mo quels tetels mussan ch'Els ein arrivai tier in fuorn de chri-staglias e cheu anfleis mai mo ina ne duas. Ellas sependan ina vid l'otra sco las iuas en la trocla. Sch'Els sedatten la dretga breigia e scrivon pleunsiu ruasseivlamein suenter, vegnen Els eunc ad anflar in grond e bi diember de fetg veglias originalas praulas. Quei bien vegl para ded esser *il purtader della tarabla* en Schoms»

Schein pia suondar las praulas.

JACOB E JOSEP.*

Agl eara enea en pastgeader. Quel nava gi per gi a pastgear. En gi ha 'l pastgea tugi dalla daman toccan la sera a survagnia nut. Pér vei ancunter sera ha 'l santia c' igl targeva anzatge ve digl angugl cun granda forza. El ha tratg a tratg ad igl e gnî or en grand pesch. El ha gîa ena granda tratga. Cur c' el ha gîa or il pesch segl tarragn,

* Nus vein scret pertut: gio, gi, bugent, getg, Gieri, giuvna etc., pia duvrau il *g* lom, co el vegn pronunziaus en Giadina e Surselva ed er en Schons-Muntogna.

Enta Ferrera (Andeer e Ziraun) pronunziesch ins quei *g* aunc bià pli lom. Ins gi: *dscho*, *dschi*, *budschent*, *dschetsch*, *Dschieri*, *dschuvna* etc.

Plinavon vein nus scret pertut: *fatg*, *latg*, *sontga*, *spitgar*, *notg* etc.
Ils de Ferrera gin: *fatsch*, *latsch*, *sontscha*, *spitschear*, *notsch*.

scha ha 'l i lîa sturnir. Mo gest agn quei c'el leva trer il culp, gli gi 'l i pesch da fermar la frida a gi ple navant: «Ussa veans tei a mi mazzar. A cur ca ti has mazzo me, scha prenda i meas cor a dè el alla ti donna. Allura vean 'la a survagnir dus buobs ca sasameglian l' egn l' oter sco dus ovs. Ad igl leav das agl teas tgaval a quel vean ear a survagnir schameals, dus pulieders, egn gest sco l'oter, ad igl dir das alla tgogna, ca vean a far schameals, c' in ancanuscha betg egn or da l'oter.. Ad ussa sos far cu me la fegn.» Igl pastgeader ha fatg sco il pesch veva getg. El i ha mazzo, do il cor alla donna, il leav agl tgaval ad il dir alla tgogna. Suainter nov mains é la donna gnida agn pajola cun dus schameals, ca nign ils ancunascheva egn or da l'oter. A suainter i seas tains han la tgavala a la tgogna ear gîa schameals, tut sco il pesch veva getg. Ils buobs en gnis battageas Josep a Jacob. Els en crschis sei a gnis dus beals giuvens, mo els sasamaglievan schi fetg, ca nign ils ancunascheva egn or da l' oter. Culs tgavals eri i madem, me ca quels, cur c' i han gîa ena guessa viadegna en betga gnis ple vigls, scodangir adignâ stos als ple beals onns. Cur c' ils giuvens en stos carschis, hani sadecidia dad ir a spass or ampo agl mund. I han survagnia da lur bab ena spada paregn ad egn per tuts dus ansemel. Mintg' egn ha ear pria en tgaval ad en tgan dils schameals. Els en is a gnis an en gold, an en lîa nocca la veia saspargeva. Els han saruschano da saspargnir ad egn ir da dretga ad egn da saniestra. Josep é îa la veia sniestra a l'oter la dretga. La spada c' i vevan ansemel han 'i mess an ena fessaglia d'en lenn a sampurmess da gnir mintg' onn a vurdar la spada. Sch' ela segi da ruegna, scha segi l'oter frar anzanaua agn fermanza.

Nus lagn ussa pernea ir cui Josep. Lez é ia a gnîa an en' ustreia a là er' aint ena matta giuvna, ca fascheva l' ustiera. El ha mess il tgaval ala stalla, ad il tgan ha 'l pria cun el agn tgea. Cur ca la giuvna ha vîa c' i era en beal giuven, ha 'la getg, ca 'l dé far ca 'l vigni davent da qua, i se en lia da morders a mintga notg vigni 24 da quels a quei segi sîr, c' el vigni betga davent culla veta. Mo el ha getg, c' el teminut, el vigi schon far or cun quels. El é anc îa gion stalla a vurdo digl tgaval, allura é 'l îa sei alla tgombra. Alla tgombra eri begls da tuttas virentas sorts a mesas a truclas. El ha fermo gl' esch ad ha vigliea. Planet e gnîa dudesch morders, pertge dudesch vagnevan avant measa notg a dudesch suainter. Els en is ve nuegl a vîa c' i era là en stupent beal tgaval ad han tartgea: «Quei sto easser en tshipi, quel lainsa

glez prender na.» Ils morders en gnis agn tgea. Sis i levan mazzar avant tschagna, sis suainter, mo i en allura is sei veda gl' esch, mo igl esch era sarro. Canera lev' in betga gest far ad han sapartartgea da taglear or digl esch ena rusna. Mo la rusna era gartageada ampo stretga, ascheia ca egn veva da sastuschar da rivar aint. Gl' empren é îa aint, mo strusch erel aint cul tgea ha Josep, ca era pront agn là, gli taglea giâu il tgea a tratg el aint dalla rusna ad il tgan i ha runo toccan sensum la tgombra. Ascheia egl îa cun egn suainter l' oter, toccan tuts dudesch en stos mazzos a tuttegna egl îa culs dudesch ca en vagnis suainter measanotg. Ad ascheia el sto gnia mester a tuts 24, el ad igl seas tgan. Allura é 'l îa gio tier la giuvna ad ha raquinto scogl segi passo. Quell' ha getg, ch'ella segi gnida angulada da quels morders a stotgi manar l' ustreia per quels ad ussa dè' l maridar ella. Josep ha getg, c' el vigi far quei, mo parnea vig' el anc ir pi mund nturn ad an en onn vigni el a turnar, allura viglin far nozzas. Avant c' el e îa ha la giuvna gli do ena cana a getg: «Cur ca ti petgas cun quella cana sen en oss, scha vean igl or da que oss puspe il limari ca era avant. Al vean puspe viv. Josep é allura îa a gnia puspe tier en' ustreia a miez i gold. El ha puspe mess aint il tgalval an nuegl a pria i tgan cun el agn tgea. An quell' ustreia er' era ena matta sco agn tschella. Quella ha ear getg cur ca ella gli veva vìa, dad ir davent da qua, pertge quei segi ena tana da morders ad el gnessi franc per la veta, scha 'l stess qua. Mo el ha getg sco tschell' ea: «A îa sco per îa ve nigna tema.» El é îa aint davo la mesa, suainter c' el veva anc vurdo di seas tgalval, scha eri là tres anturn la mesa ca sburblattavan anzatge tras ils daints. Josep ha allura fatg dar l'ustiera ena butteglia vinars a pria la butteglia a tratg vei ena vaschlada vinars a tschel agn pis îls. Quei ha antschiè a piztgear, a tschels han saro els a sgarto ils îls a dantant ha Josep tratg la spada a mazzo tuts tres. L'ustiera é natiral stada fetg cuntainta, partge ear ella era gnida angulada da ques tres a stueva manar per els l' ustreia. Ella ha ear getg a Josep, c' el la dess maridar. El ha ear ampurmess a quella.

El va anavant a vean an en martgea. Agn que martgea era tut raso or flors or dallas faneastras a dapertut chirdems a granda tristezza. El é îa an en' ustreia ad ha amparo igl ustier, tge ca quei munti. Lez ha getg, c' i segi qua en drac a ca que drac vigli mintga seat onns ena giuvna per maglear, ad i vegien tratg la sort a vegi tutgea la feglia dil retg, a daman vegin dad ir cun ella. Josep ha amparo, sch' el lastgi

ear ir a tschel ha getg caschei. La daman é gnia ansemel i antier martgea. Dus manavan la feglia dil retg or dafor i martgea a la gliad nava suainter, ad allas empremas lingias, agn vischinanza dalla princessa era Josep. Cun en' ea e'l gnîa il drac cun seat tgeas. Josep saposta davant la feglia dil retg a cur ca i drac é natier dattel en bréi: «Ferma!» a gli dat gest sela parola ena schivlada culla spada, c' igl saglia giau tres tgeas. Sen quei ha 'l il drac getg da fermar, ad agn quei c' el gi quei, vevel i drac puspe sùrvagnia ils seas tres tgeas. Josep gli dat anc en' ea ena schivlada a i saglia giau quater tgeas ad alla medema frida volva el la spada a taglia giau ear tschels tres. Allora e'l il drac sto caput.

Quei sani cumprender tge legreias quei é sto an que martgea. Il retg é gnia na a gli ha angraztgea fetg fetg ad ampurmess a Josep la si feglia. Josep era cuntaint, me c' el ha getg, c' el vigli spitgear anc en onn. Josep ha lura taglea or las liangas or dils seat tgeas ad é îa ple liantsch. Dantand é en oter, en servitur dil retg îa a pria ils seat tgeas a pretendia suainter en onn c' el vegi mazzo i drac, quels seat tgeas segi bagn paretga avunda, mo la feglia dil retg ha schon via c' igl era betg i dretg. Josep é an en onn turno allora là a quell' ea vaseva il martgea or allora tut oter, ca tschell' ea. Quei era cantinems a lagrems a bandieras a flurs. El é puspe îa aint ti ustier ad ha amparo, tge ca quei munti. «Mo la feglia dil retg ha daman nozzas,» ha'l getg igl ustier. «Scheia, mosch, ca quei vigel crer,» ha getg Josep. Tge ch' el detti, sch' el tarmetti i seas tgan sei agl casti cun en canaster agn bucca a ca quel turni culla tratga ca la feglia dil retg vigni a manglear oz. Igl ustier ha getg c' el scumetti nut, mo el degi far ei tuttegna. El ha fatg dar en canaster a mess en scret agn quel a do el agli tgan a getg c' el degi ir sei agl casti tier la feglia dil retg. Il tgan ha fatg sco 'l ha getg. Cur l'é gnia tier il casti, sch' eri là la guargia, mo il tgan ha sacumbragea nut per la guargia, el ha do en pèr sagls tranter els or ad é rivo sei tier la feglia dil retg. Quella ha catto il scret a ligîa a gest savia ca quei segi i dretg ad ella é stada fetg legra a cuntainta ad ha clamò il retg, seas bab, a quel era er fetg cuntaint, ad ha termess il tgan cullas miglras tratgas gio all' ustreia ad anvido c' el dess gnir. Allora ha 'l ear clamò quel, ca veva ils seat tgeas a getg sela dumonda dil retg, ca quei segi bagn cler, c' el segi ai dretg, cur c' el mussi ils seat tgeas dil drac. Ad el ha mess or tut ils seat tgeas. Dantand é 'l er gnia igl Josep, a quel ha musso las seat liangas,

a quei era ussa cler a dividaint ca Josep ha gîa mazzo il drac. Tschel ha stuia ir or dil casti a Josep ha fatg las nozzas culla feglia dil retg, ena granda beala nozza. La sera eni is a litg, mo avant ca ir a litg ha Josep vurdo or da faneastra a via tschior agl gold ena tgea granda. El ha dumando, tge catier ca quei segi. La princessa, ussa la si giuvna donna ha getg, ca quei deg' el betga vér marveglias, pertge tgi ca vommi an que catier, vigni betg or ple. Els en allura is a litg a la daman cur c' el ha gîa salavo ad anzielt ha 'l getg a la si donna, c' el vommi ampo a spass ad é îa or ancunter que catier cui seas tgeval agl seas tgan. Il tgeval agl seas tgan ha'l scho avant la tgea ad el é :? aint. Cur l'é gnîa aint ha 'l udia: «Ui, ui, ui, ui!» Ad igl ha sarviert en esch ad ena donna cun en tgevester ainta man ha getg: «Betga, betga zappa sels meas pluschagns,» a fiera, agn quei ca la gi, il tgevester ainta culiez a Josep a segl mument e'l sto samido an en tgeval ad ella igl ha mess gion stalla. I seas tgeval ad il tgan ha 'la fatg fundar sper il tschepp da lenna gio.

Ussa lainsa vurdar noca Jacob é. Quel é gest da que tains gnîa là noca la spada era alla fessaglia ed ha tratg or quella a l'era tut da ruegna. El ha savia, c' igl manchi anzatge agl seas frar ad é îa per la veia ca lez era îa per igl ancurir. Gl' εμπrem é'l gnîa tier l'ustreia, noc' il seas frar é sto aint a veva ampurmess da maridar. L'ustiera igl ha tania per Josep ad é curida ancunter ad igl ha tgappo antuarn ad é stada leada a getg ca ussa vig' in samaridar. A tschel ha getg, c' i vigian anc spitgear ampo, el nassi ple bugent anc or agl mund, mo cur ch' el turni vig' el maridar. El é îa a gnîa tier la savunda ustreia a là egl passo sco an l'emprema. Allura é'l gnîa agl martgea ad agn vaschinanza dil casti. Cur ca la donna da Josep, la ragegna, ha vîa el, é' la currida ancunter a tgapo antuarn a salagro a getg, c' ella segi stada or nunudidas anguschas per el. Jacob ha natiral fatg nut ancunter, betga getg c' el segi betga Josep ad é îa cun ella sei agl casti. La sera cur c' i en is a litg ha 'l ear vurdo or da faneastra sco il seas frar veva ear vurdo ad ear amparo tge catier ca quei segi quior agl gold. Mo quei setg' el bain, c' ella vegi getg da betg ir or an quel. Igl Jacob ha allura sasmino anzatge. Els en allura is a litg ad el ha mess la spada tranter el a la princessa. La daman suainter ansolver ha'l getg, c' el vommi ampo a spass. Ed ella ha getg, c' el degi ampo vurdar tier a betg ir an que catier. El ha getg: «Na, na,» ad é îa. Mo el é tutegna îa or ad aint. Cul é gnîa or, scha ha'l ear udia quels pluschains ad ha

vía ca quella donna é gnida cun en tgavester senta man ad ha getg sco a Josep, ca 'l dé betga zappar sels pluschains ad ha fiers an quei il tgavester ancunter el; mo el igl ha tgappo sei ad ha fiers anavos, c' el é sgulo ad ella sur il tgea aint ad ella é vagnida en tgaval. Allora l'ha'l unschia a getg: «Sch'ti mi das gest ussa or il meas frar, sch' egl bien a dretg a schiglio ta mazzi.» El ha do culla peitscha a fatg dar or il seas frar a tut quei ca 'la veva anc.

Allura eni is ansemel ancunter i martgea a sen viedi ha il Jacob getg, c' el vegi questa notg manía culla si donna. Josep é sen quei gnía grittanto ad i ha fiers cun tgaval a tgan sur en grep ad é îa a tgea. La sera, cur c'el é îa a litg culla donna, scha ha 'la getg: «Questa sera has miglra luna e mettas betga la spada tranter nus.» Quei é curdo sei a Josep. La daman ha'l prîa la si cana ad é îa or noc' el veva fiers giau Jacob ad el é îa vei a pitgea culla cana sei frar, ca era mort a segl tgaval a segl tgan, a tuts en gnis vivs. Allora eni is tier il casti, a la princessa é gnida ancunter a saveva betga, qual ca fuss i seas um. Josep é allura îa vei tier ella ad ha raquinto tut, a qua schegna l' istorgia da Jacob a Josep.

L'ISTORGIA DA QUEL CA LAVURAVA NUIDAS.

Agl era en'ea en giuven ca lavurava betga bugent, ampo en drai. El ha tartgea dad ir a s'angaschar tigl militer. El é îa an en martgea a gnía an l'armada dil retg. Ad agl militer semettev' el aint bagn ad é gnía anavant a principalmeng vev' el plascher vedi sagittar a sagittava era fetg bagn. El é sto quater onns an que survetsch dil retg, allura ha'l sapartartgea dad ir a tgea a far il catschadur. El ha cumpro en stuzer d é îa. Agl era en gi beal, il sulei scalirava ad el veva da far en lung viedi toc' el era a tgea. El é vagnia an en gold ad ha sapartartgea da pussar ampoet ad el ha samess giau. Agl é betg îa gi, scha veani en signur da là nà, a nà ancunter el. Els sasalidan. Que signur igl ampeara, sch' el segi en bun catschadur, scha 'l fussi bun da sagittar en urs. Tschel ha getg caschei. Agl é betga îa gi scha veani surangio en tarment ursun. El ha pria il seas guaffen, masiro a tratg a tuc gest trai tgea ca'l ha do nign otra manada. Allora ha'l getg quei um, ca sch' el vigli far quei c' el gitgi, veg' el daners avunda. Tschel ha amparo: «Moscha tge é quei, scha 'gl é pussevel vi jau far ei.» Il

signur i veva tampro sei por, scha hani saspargia. El é îa anavant ad gas betga far giau la barba a betga taglear ils tgavels a betga midar la raglia a tut ils seat onns stos durmir sella peal da que urs. Scha ti es bun da far quei, veans a star bagn suainter.» Tschel ha getg, ca quei vig' el far. Il signur gli dat ena bursa cun plagn daners a gi: «Qua sas prender or adign' anavant, quella bursa é digna plagna.» Cur c' il signur i veva tampro sei por, scha hani sa spargia. El é îa anavant ad é gnîa tier en' ustreia noc' i era aint tres mattans, i han tgitto a schevan dascus tranter ellas; «Quei é ussa en por carstgan.» Cur c' el ha gia tschano ha'l getg, c' el lessi ir a durmir. Las mattas han getg, c' el setgi durmir alla tgombra tra stiva. El é îa aint, pria a raso or la peal digl urs a sastandia or sen quella. El é dalunga sto durmanto. Mo planet é 'l sadasdo pertge ain stiva udev' el schamant a schamant a dar sospirs. El leava a va or, sch' eri gl' ustier ca pareva d'easser or sels ple dafora. El ha salamanto, c' el vevi en' ea fri granda facultad ad el vegi sen bun plets amprasto ad amprasto ad en um ad ussa vezzel el, c' el survigni nut ple anavos. El possedi nut ple a stotgi far dabets. Quei se i mains, ha tschel getg, schi se me quegl, scha quegl setg' el schon gidar. Quant ca 'l drovi. Tschel ha getg tant a tant. Els en is vei davo la mesa a là ha'l pajea or tut. Allora hani samess a durmir puspe. Igl ustier ha ear durmia bagn surangio, la garvur vev' el davent. La daman ha gl' ustier angraztgea agl seas benefactor a el ha getg, c' el vigli ear far en daplascher ad el ad ha amparo tge ca 'l savessi dar ad el. Tschel ha getg, el lessi perquei egna dallas feglias per spusa, alura drov' el ni render ni ver quito per que daner. Gl' ustier ha getg, el vigli clamar las feglias ad amparar ellas. Gl' εμπrem ha'l clamo la viglia. Quella ha lia saver novas nut da quel a la masana ear betg. Allora é'la gnida la giuvna ad ella ha do en' iglieda segl bab a suainter egna segl giast a getg: «Damenca ca tei has gîa il cor da far schi bien cun meas bab, scha vei jau ear il cor da prender te sco spus.» El ha pria or sen quei en ani d'or a rut parmiez quel a do la measadad alla matta a getg: «La vegn ussa per seat onns davent ad allora turni a nus faschagn nozzas, allora é' 'l îa a tgea. Mintgatant sascrivin ena breavetta a las soras viglias carpantavan gio la giuvna e faschevan la beffa sur digl seas spus. Ella vegi gliez en beal, cun quel setg 'la pergness ver grand plascher. Mo la matta era cuntainta gea ca quei gli fascheva mal, ad ella igl veva agl cor nuda nuidas, ella igl veva bugent. Quella povretta ha seat onns adigna gîa da tarlar ils

anguerts a las beffas dallas soras ad igl davos er 'la gnida anfisa ad ha saratratg alla si tgombra a gneva poc ple d'anturn. Ils davos onns scriveva tschel ple darar ad allura schevan tschellas: «Ussa, tgi scriv' el gnanc ple que beal.» Ella tascheva adigna quia. Ils seat onns eran passos. Il gi suainter é'l il spus îa puspe là noc' el veva sagito igl urs. Allura é'l gnia gl' um. Els sasalidan a que um gi: «Ussa has pas-santo ils seat onns ad ussa sas far tge ca ti vol, pertge tei has cum-pania tut quei ca tei vevas da far.» Gl' um gli leva bandunar, mo tschel ha do ena sgargnida: «Na, na tei, quei va nut ascheia, ussa mi sas ear tarschinar.» Gl' um é turno, ner que signur, ad i pria nà a gli lavo a tarschino ad i vastgia pulit agl nos pover tschufet a maltampro é gnia en beal signur. Allura saspertgeschin. El sametta sen veia tier la si spusa per la maridar. El é îa all' ustreia a cur ca la matta viglia ha via que beal giuven scha ha 'la antschiè a far cumplimaints a han-tieris a betga savia tge sarvir sei avunda per far ca tschel fieri en îl sen ella, a la savunda é ear gnida a fatg i madem, a mintgegna tartgeva d'igl survagnir. El ha amparo igl ustier, sch' el vegi betg anc ena feglia. «Bagn, bagn, ha 'l getg gl' ustier, «mo quella é sen tgombra, quella stat il pli bugent suletta a saportratga da tuttas sorts ad a quella vigni betg' andamaint da tgitar sen mas-chels.» Mo il gast ha getg, ch' el degi clamar ella. I la han clamo, ad ella é gnida ad ella ha getg c' i den dar nà en seassel ad en glas vid da vegn. Els han do nà quei, ad el ha getg alla matta, c' els vigian beber ansemel or d'en glas. El ha allura mess or il vegn mo cun metter or ha'l scho dar agl glas igl seas miez anî d'or, ascheia ca la matta ha betga santia. Els han allura bavia ansemel or d'en glas. Plansia vez ella c'igl er' aint anzatge agl glas. Ella ha pria or en cunti a veza ca 'gl era en miez anî, ad ella ha getg c' ella vegi ear en miez anî a cregi ca quels dus miezs vomman anzembel. Ella é currida sen tgombra pigl seas miez a mess ansemel cun tschel ad i navan stupent. Ella ha getg: «Tei es parguess il meas spus»; el ha fatg bucca da rir a getg caschè, ad el segi vagnia per far nozzas. A tschellas duas cur c' i han vîa quei, eni sasaglidas als tga-vels l'egn' all' otra cun tuts dus pugns a vei ad or dad esch a pria mintg' egna en suet ad idas sensum 'la tgea ad arviert ena faneastra ad han sapandia tuttas duas. Ad en oter signur, ca era il giavel, ad era sco giast an quella tgea ha arviert ena faneastra ad ha getg: «A îa ve duas a tei me egna.»

A tschels han fatg nozzas ad en stos pulit ansemel.

ENA DONNA SCO GENERAL.

Mintg' egn sa c' igl pievel giuven samarida bugent. En giuven ha ear gîa samarido a saveva betga sco ludar avunda la si donna. Mo gl' ustier dasperas ha getg, c' el gli vigi gir, sco el vigni d'amprender d'ancanuscher la si donna, pertge toccan uss l'anconuschi el betga tec. Els han fatg ena scumessa a scumess l'entiera facultad. Gl' ustier ha getg, c' el stotgi ir a star davent en tains, a dantant setg' el vurdar, sch' el ampren di betga d'anconuscher la si donna. Tschel ha pria ena stgisa tier la si donna ad é îa davent da quella vischnanca. Gl' ustier ha allura ampruvo sen tut las manieras da cattar or anzatge betga dretg ved' la donna da l'oter, mo el ha catto nut. Gl' ustier veva sper l'ustreia ear anc ena stizun a cun quei c' el veva betga plaz avunda per la roba alla si tgea, matteva el ear giau roba alla tgea dals seas vaschegns. Cun quei c' il tains, ca tschel turnava era prest anturn, ha'l gl' ustier stuia studagear or en vizzi. El ha scho far ena trucla granda cun en barcunet. Allura é'l îa vei tier la donna da l'oter, ad ha getg c' igl se oz gnîa ena chesta cun aint blear roba da valeta, a quella less el metter an en lîa nocc' el fuss sir, ad ella less far il bagn a schar metter quella trucla alla tgombra nocc' ella mogni. La donna é stada cuntainta. El é allura îa vei ad îa aint an quella trucla ad ha cumando a dus famegls d'il purtar vei sen spejer sper il litg da quella donna. Ils famegls han fatg quei sco el ha cumando. Cur ca 'gl é sto las uras dad ir a litg é 'la quella donna ear ida sen spejer ad ha satratg or ad é ida a litg. Gl' ustier ca veva arviert il barcunet ha vîa c' ella veva ena noda sensum il Brust. El ha natiralmeng stuia star tutta notg a là an quella trucla. La daman en allura gnis ils dus famegls ad i han purto davent. Gl' um é allura turno a suainter marena é'l îa vei all' ustreia, per vurdar tge ca gl' ustier gitgi. Quel gli ha getg ca la si donna vegi ena noda sensum il Brust. Tschel é natiral tut sursto, é gnîa a tgea a getg nut alla donna a sapartartgea da saretrer. El ha saretratg anc que gi davent da tgea. La sera cur c'el gneva mena a tgea é la donn' id' ad amparar suainter, scha nign vegi vîa i seas um. Anzatgi gli ha allura getg c'el segi gnîa vîa sella veia, ca magna agl jester. Ella é dabot currida tiel ustier ad ha getg ad amparo tge far. Quel ha getg c' il seas um vegi pears tras ena scumessa l'entiera facultad. La donna stevg' a stevgia suainter sur dil pertge ner perco a sadecida dad ir ad ancurir il seas um. Ella va sen la veia ca magna agl jester. Igl um era

c' el degi star quiet. Igl ustier ha allura plazzo quels dus an lur atgna tgea. Els en is, mintg' egn sen lur tgombra. Il general ha allura sapatartgea: Que desmaladia veia tgapo. El é î vei tiel ustier sulet ad ha allura getg sco la fatschenda stetti a getg c' e segi en lader a sch' el detti betga anavos tut la roba a quels, scha vigi el procurar persuainter, pertge el vegi pears la scumessa. Igl ustier é natiral gnia an plagn tema ad anguscha a tge ha'l lia far il pover giavel, el ha stuia dar bugent ner nuidas las clavs agl Michel, sco igl um, il servitur dil general veva num. Il general é allura puspe îa sella si tgombra. La ha'l tratg sur la si uniforma aint il vastgia sco el veva aint da donna ad é îa sper la tgombra dil seas um vei, ca veva en esch cun faneastra. «La mi donna, la mi donna!» ha tschel clamor. Il general ha tratg or dabot la geppa ad é îa aint ad ha getg: «Tge la ti donna, scha ti has nigina.» Tge ha tsche poveret lîa gir. Il general ha fatg quei anc en' ea, allura é'l îa aint cun aint il vastgia ad ha do da s'ancanuscher ad ha getg: «Vezzas tgenegn ca tei es sto, scha jau fuss betga stada ple mala ca tei, vessan anc ussa nut.» Fasché quent sco tuts dus en stos cuntaints, c' i vevan puspe sacato. Il general ha allura scret al retg, sco la tgosia stetti, c' el segi ena femna, a ca'l vigni betga ple a c' igl seas servitur segi il seas um. Il retg ha sasmarvaglea betga poc ad ha tarmess en grand a beal schinghetg ad els.

L'ISTORGIA DALLA LITEARNA.

Agl era en' ea ena viua. Quella veva en mat da quendesch onns. El tgiraiva las tgoras. El é îa per las ancurir ad é gnîa vei tard an en gold a rivo tier ena tigia. An quella tigia steva en um vigl. El é îa aint ad amparo sch'el vegi nuta vîa ner santia quaanturn en pèr tgoras. Na, el vegi vîa nut e setgi da nut, ha'l getg il vigl. I antschaveva a gnir ple a pli stgir ad il mat vess anc gîa en toc per rivar a tgea. Mo il vigl ha getg: «Damena ca'gl é aschi tard ste gest a quà.» Tschel é sto. La daman ha'l gîa getg il vigl sch'el gli faschessi betg en plascher. Sch'el setgi vig' el bugent far, ha'l getg il tgavreret. Il vigl ha getg: «Mo ortschà dafor la tigia é ena granda rusna a la si litearna segi gio ad ain là ad el setgi betg ir gio per ella. A, el vigi schon ir gio, ha'l getg il giuven, al degi dar ena tretscha. Els en allura is or ad il tgavrer ha saliea aint alla tretscha ad il vigl ha scho ir gio alla rusna. Cur c' el é sto gio, ha'l il vigl clamor gio, c' el degi per en' ea fermar aint la

rivo, cur c' el veva banduno la tgea, an en ustreia, no c' el ha catto angaschaders da suldada. El ha ear scho s'angaschar per quater onns ad é gnîa an survetsch dil retg. La si donna é ida, sco nus vagn getg, ear quella veia. Sen veia ha'la antupo en um giuven. Ella ha getg a que um, c'el degi baratar raglia cun ella. Ella vigi lura bugent anc pajear c' el setgi cumprar en nov vastgia. Sen quei é'l sto cuntaint ad ha barato la vastgadira cun quella donna; ella ha allura liêa sei als tgavels a dalunga scho tagliear gio els, ad é allura ascheia, samidada an en mas-chel, vagnida er tier quella ustreia a là vean ella sensur c'il seas um era gnîa angascho par il militer. Ella salascha ear angaschar a vean ear agl survetsch dil retg. Ella ha allura fatg tras la scola da recrut, da corporal a sargent a tut ils scalems toccan tier general ad era vagnida fetg renumnada. Sco general ha ella fatg tras duas battaglias ad ha samusso or sco bein capavel general. Mo an tuts quels onns, c'ella era là, vev' la mena via il seas um, gea c' ella veva via an glistas dalla suldad er il seas num. El era betga là an que martgea an garnisun. Ella va tiel retg a giavischa, c' el gli detti quel a quel sco serviaint, quei se egn da la si vischnanca a quel setgi ir anturn fetg bagn culs tgavals. Il retg ha lubia. Gl' um é gnîa. Il general taneva bagn il seas serviaint a veva nuta andamaint anzatge. Suainter quellas duas guearras agl puspe do pasch ad il general é îa tier il retg a prender lubientscha dad ir a tgea per en meins a saver prender cun el ear il seas serviaint. Els en is tier igl ustier ad han antschiet a ruschanar cun el da tut las sorts tgosas. Il general ha getg, sco el vegi angano fetg savenz la cuntrapart, a me tras blear angon segi el vagnia aschi anavant. Igl ustier ha allura ear antschiet a gir nà las sias. Ear el vegi angano malameng. En' ea per ex. vegi egn adigna ludo la si donna a getg ca vigni mena ad anganar el. Els vegian allura fatg ena scumessa a scumess l'antiera facultad. El segi allura îa en ena trucla a fatg purtar quella an tgea da l'oter, anzumma gl' ustier ha raquinto nà tut net a stget sco'l veva fatg cun seas vaschegns ad ussa setgi el betga noca quels dus segian vagnis vei. Il general ha allura getg: «Quei é ussa en stupent angon, quei vut en fegn tgea da studagear or en da quels, quel stotgi el far il bagn a gli scriver sai, pertge el vegi aint tantas sorts agl tgea a segi nunudia cumblidus, a que stuc vigi el betga amblidar.» Igl ustier ha allura scret sei tut a mess sut il seas num a do il palpier agl general. Gl' um ner il serviaint ha dantant ca tschel raquintava quei liâ saglir sei en pèr geas, mo il general ha adigna musso

litearna ved la tretscha, ad el vigi trer sei quella gl' empren. Sen quei ha il giuven survagnia tschearts suspects ad ha clamor sei, el degi me trer, el setgi trer sei el a la litearna. Mo il vigl ha nuta lîa trer ad é îa puspe an tigia. Il giuven é sto andriclo ca'l era îa gio an quella rusna ad ha antschiè a cridar a cridar. Plan a plan ha el allura calo da sponder larmas. El ha priâ nà la litearna a vurdo sen ella da tut las varts. Qua ha'l via c' en véder era ampo tschuff, el bogna dua dainta a va vei a sfruscha gio il tschuff a gest sen quei cumparan tres spérts ad ampearan tge ca'l vigli. El ha getg, ca'l lessi ca'l fussi puspe tier si mamma, a strusch ha'l gîa getg quei, scha er' el puspe a tgea tier si mamma. Cur c' il vigl é îa or par vurdar suainter, scha erel il tgavrer davent cun litearna a tut. Il vigl ha natiral sagritinto a sapatartgeva gi a notg suainter, sco survagnir la litearna. En gi ha'l pria en pèr litearnas novas, ad é îa an vischnanca ad ha clamor or: «Tgi vut barattar litearnas viglias per novas?» Quà en blears curis natir, pertge quei era en bun barat. Tranter quels éra ear la mamma dil nos tgavrer, ca era gnida cun quella litearna viglia per barattar aint ella. Cur c' il vigl ha puspe gîa la si litearna é'l sto cuntaint ad é îa a tgea a mess la litearna agl seas lîa sut il litg. La sera cur c' il tgavreret é gnîa a tgea a via ca la litearna era davent, el sesaglia als tgavels ad ha fatg angueris a si mamma, ca la litearna vess'la betg stuia dar davent. Il giuven fascheva sco en desparo a sapatartgeva or sco gnir puspe an possess dalla litearna. El é îa agl gold a rivo alla tigia dil vigl. Lez era betg allà. El ha ancuretge ad ancuretge la litearna ad era gest per ir ord stiva. Qua ha'l do anc en' iglieda sut il litg a vîa c' igl targlischava anzatge a quei era la litearna. El prend' ella a va puspe a tgea a gi a si mamma da vurdar a betga dar davent ella. El é allura carschia a gnîa ple vigl. En gi ha'l getg a sia mamma, dad ir sei tier i retg a far dar quel la sia feglia. La mamma ha me ris a getg, tge c'el sapatratgi ear, el a la feglia dil retg. Mo il giuven ha betga cidia. Tschella é ida sei tiel retg, mo quel ha me ris a getg c' ella dé me ir. Il giuven ha tartgea: «A, la feglia vîa gliez franc survagnir, va sei tei mamma a gi, sch' el vigli betga dar culla buna, scha drovel la forza a decleri la battaglia. Il retg ha puspe me ris a getg c' el degi me vagnir. Il giuven ha clamor ils seas spérts cun strishear vedi véder dalla litearna a quels en gnis ad amparo tge c' el vigli. El vigli en' armada suldada ad il ple bien general segl ple beal tgaval lessel el easser. Il seas giavisch é vagnia cumplania. El é îa sen que gi a samusso al retg. Lez veva tratg an-

semel gnanc en suldo, ad el ha getg, c' el vigli peia dar la feglia. Sen quei ha'l il giuven retratg la suldada. A la feglia gli ha stuia maridar. Els han fatg nozzas. L' emprema notg ha'l fatg far en casti visavi quel dil retg a giavischo plenavant ca el a la si donna fussen agl litg an que casti. La daman, cur c'il retg é lavo a vurdo or da faneastra, ha'l betga sasmavaglea poc, sco que casti segi gnâ nà qua sur notg a da tgi c' el segi. Ussa en gi é il vigl dil gold passo là que casti, gest cur c' el ha via il casti nov ha'l sapartartgea sco survagnir puspe la litearna a sen ena maniera ner l'otra ha'l puspe survagnia ella ad el ha fatg purtar davent il casti a la daman erel il pèr niu a neval sella teara a durmevan. Cur c'il retg ha vurdo or da faneastra erel davent il casti a tschels là niu a nevals sella teara. El ha allura pria aint els alla si tgea. Il giuven um ha puspe survagnia anzaco la litearna ad ha anc en' ea fatg far il casti me bler ple beal c' avant. Il retg ha via quei a ha clamò el sei al casti ad amparo sco quei vommi tier. Tschel gli ha alura declaro tut a getg c' el dess ussa anc far gnir ena pluna daners ad el vigli llura metter la litearna ca nign la tgatti ple. Il seas schender ha fatg quei a do litearna agl retg. Il retg ha farmo en grand crap ved' la litearna a fatg fundar quella alla mar. Ad il giuven pèr ha savia da qua d'anvei viver an lur casti nundisturbo.

IL PRENCI LUDWIG.

Agl era en bab tgi veva dudesch fegls. Il giuven veva num Ludwig. An que pajes era en casti ad an que casti steva ena donna viglia strianiera an tut las sorts. Ella veva striano blears beals giuvens. Il giuven Ludwig leva spindrar quels tgi quella viglia veva striano. El é îa cui seas tgaval sei ad agl casti a mess il tgaval a nuegl. An quei oda el tgi cloma: «Prenci Ludwig.» El varda anturn a veza nign. Ad il cloma anc en' ea. Il prenci savolva ancunter en schimmel tgi era là an quella stalla e gi: «Tge raschunas tei cun me.» I schimmel ha getg caschè a getg tgi el dess far quei tg' el gitgi. Ludwig ha ampurmess quei. Igl schemel ha allura getg: Gl' εμπrem dé'l dar damaglear agl seas tgaval, allura dé'l ir sei a tschagna. Allura setg' el ir a litg, mo ve per la notg vignan dudesch zearps, sis dad egna a sis da l'otra vart. Quellas vignan a far nut oter ad el, ca derasar ena nunudida fardaglia. Cur ca el ha gîa tschano é'l îa a litg. Agl é betg îa gi scha éni gnidas las dudesch zearps. Sis han samess d'ena vart a sis da l'otra. Plan a

plan ha nies prenci Ludwig survagnia fred a tramblava sco en figl. Anzaco é'la passada quella notg. Pudia star or il fred ha'l. La daman é'l îa gio da gige gn tier is tgavals. Il schemel ha getg ca'l dess ir ad ansolver, allura vigin ir a spass. Il prenci ha fatg quei. Cur c' el é turno ha'l il schemel getg, tg'el dessi sear sen el ad els navan saruschanand a spass. «Scha ti poss star or tres notgs, allura essan nus a metsch,» ha'l getg il schemel, a mintga daman veans gio tier me da gige gn. A saruschanand en els rivos tar en' ustreia noc' i era aint ena beala matta. Ludwig é îa aint tier ella. Suainter ha'l pria ils seas schemel ad é îa a tgea, ha tschano ad é îa a litg. Puspe eni gnidas las dudesch zearps ad han samess sis per vart sper el. A quella notg ha'l gîa da star or anc ple grandas fardaglias ca la notg avant. La daman é'l îa gio da gige gn gio nuegl, suainter ha'l anzielt a dasdo il tgaval ad ia puspe a spass. Els en puspe rivos tier quella ustreia ad el puspe îa aint tier quella matta. Plansia é'l allura îa a tgea ad ha tschano ad é îa a litg. I schemel haveva getg tgi vignan questa notg ventgaquater zearps a schi se pussevel scha dé'l star or. Nies prenci Ludwig ha gîa detgad iradavunda dalla davosa notg, mo sto or é'l. La daman ha'l gîa ansolver avant ca ir gio nuegl. Cur c' el é gnîa an sala eri mess sela mesa per ventgaquater damas princessas. Cur tg' el ha gîa maglea é'l îa gio a pria a man la viglia strianiera a quella ha stuia dar liber tut ils tgavals tgi eran an stalla. Cur tgi schemel è sto liber é'l sto en beal giuven ad el ha getg a Ludwig ca tranter quellas ventgaquater princessas setg' el prender or quella ca gli pleschi il ple bagn, mo el ha betga fatg blear landeror. Basta, el é allura îa tier quella all' ustreia a quella gli ha do ena beala tuaglia a getg, cur tg' el rasi or quella setgel el giavischar tge c' el vigli. Tut vigni a cumparir sen quella. Quella giuvna ha allura survagnia en buab. El é îa a tgea ad é gnîa malparegna culs seas frars a quels han pria a fiers el an ena rusna noc'igl era aint dudesch liuns. Mo el ha raso or quella tuaglia a giavischa dudesch tschuncas per ils liuns, a quels faschevan zun nut ad ei. Quella giunfra tarmettet savenz tier, tg'el duess gnir uss a maridar ella. Mintg' ea nava egn dals frars. Ad ella amparava mintg' ea al seas buab sche quei segi il bab, mo lez leva saver novas nut da quels. La fegn é'la vagnida vilada ad ha getg, schi portan me l'ossa dad el scha seg'la cuntainta, schiglio lasch'la ir an fia a flomma il catier. Ils frars han sagetg: «A, quella ceda nut, quei é ena poppa.» Els en allura is or agl gold a vurdo gio alla rusna a clamo tg' el dess gnir ussa, schiglio

vegnan tuts per la veta. Perquei tg' els gnessen per la veta, quei fuss ad el tuttegna, mo sch' igl se perveda tschella scha vigliel gnir. Gl' emprem ha'l fatg trer sei ils liuns. Quels gnevan suainter ad el sco tgans. Cur c' el é vagnia tier il buab scha ha el getg, ea quei segi il bab. Els han fatg nozzas ad el é sto en bun um, ad il buab fascheva tarmagls culs liuns.

IGL ANI D'OR.

Agl era en' ea en pover giuven. Seas bab veva ear nut. El ha samess sen veia per ir an tearas eastras. Sen viedi é'l gnîa tier ena tgeaetta. Avant quella steva en um vigl. Quel igl ha amparo noc' el vommi. El ha getg, c'el lessi ir a gudagnear il seas pan da mintgagi. Igl um ha getg, sch' el segi fidevel setg' el gnir tier el. Quei vigliel bugent, ha' l getg il giuven. Il vigl ha do a man la tgea a getg c' el vommi davent per en pèr gis. Avant c' ir ha 'l mess ena clav sella mesa dalla stiva sura per vurdar sch' el segi fidevel. El ha getg ad el da vurdar a betga duvrar quella clav ad é îa. Il giuven ha fatg la si lavur scoi soda, mo la sera é'l îa sei an quella tgombra a via sur la mesa ena rusna. El ha vurdo sco la clav era, pria ella, mess aint quella rusna a strubagea, ad en esch a sarviert. An quella stgaffa era en grand cudesch. El ha pria or que cudesch ad ha antschiert a liger an el. Qua stevi aint sco c' in saveva sasamidar an tge tier c' in leva.

Cur c' el ha gîa ligîa quei, ha'l puspe mess anaint il cudisch, saro la stgaffa a mess la claf gest sco'l era. Cur c' il patrun é gnîa ha'l vurdo scha la claf segi anc sco'l veva mess. El ha santgiert nut a ha tartgea, c' il giuven segi nuta sto landervei. Que giuven é sto anc en onn tier il vigl, mo lura ha'l getg c' el vommi a tgea, ad é ear îa. Cur c' el é gnîa ha'l amparo il seas bab, sco c' i segi passo a tge c' el vegi ampria. Il fegl ha getg, c' el degi me gnir cun el sen tgombra, allura vigliel mussar. Sen tgombra ha'l samido an en tgalval a getg a seas bab c' el degi prender ad ir a fiera cun el, mo cur c' el vegi vandia el degi el vurdar a prender gio il tgavester. Il bap é allura îa a fiera cun el, mo sen veia hani antupo en um vigl. Quel ha gest ancunaschia an que tgalval il giuven c' era sto tier el. Il vigl ha tampro sei il bab dil giuven, tampro anturn el, a cumpro il tgalval cun tgavester a tut ad ha prîa il tgalval ad é îa. Avant ena fravgia ha'l safarmo. El é îa sen gl' esch dalla fravgia a getg agl fravi c' el dess scaldar ena stanga fier. Lez ha fatg quei. El ha pria la stanga a lia catschar quella aintagio per

bucca agl tgal. Mo quel ha antschiét a strer a strer a cun en' ea ha'l rut il tgavester ad il tgal ha safatg an en utschi a tschel suainter an furma da sprear. Igl utschi é gest sgulo sur il casti vei. Ad avant il casti saseva la feglia dil retg. El ha safurmo an en anî a do giu gest agl scussal ad ella. Ella é tut surstada ad é currida tier seas bab ad ha getg: «Varda na tge ca Nossegner ha tarmess gio da tschiel.» Ella ha mess igl anî agn det. La notg gnevel nanavant il giuven ad ha antschiét a ruschanar cun ella a fatg termagl. Suainter en tains é'la gnida malsana ad ella ha getg, quel ca setgi gidar ad ella setgi ver que ani. Il vigl é gnia ad ha getg, c' el vigli bagn stgampantar ella, mo gl' εμπrem stotg' la dar igl anî. Ella ha pria igl anî or dil det a fatg sco sch' ella less dar vei el, mo i scho dar gio bass, pertge il giuven la veva instrua ascheia. Strusch é'l gl' anî sto gio bass scha ha'l samido an en gran ad igl um vigl an ena gaglegna a leva picclar sei il gran; mo tschel é gnia avant ad ha samido an en sprear ad ha mazzo la gaglegna ad ussa e'l sto liber ad ha marido la feglia dil retg.

QUELLA DIGL WALDBRUEDER.

Agl era en um ad ena donna, tgi vevan nuta gianira a plangsia cun urar a giavischar tier Dias tgi survagnessan er els en unfant, ha Nossegner is gîa do egn. La donna é vagnida purtanza. A cur gl' é sto al tains da vagnir ain pigliola, schi va'l par la hebama a la hebama vegn a l'unfant vagn sen naschientscha a cur al era sto segl mund eri en urs. Ad els han stui sacunfortar cun quei a han tania quei limari scogl oda da taner ad el é carschia sei a gnia ple vigl da quei da 15 u 16 onns.

A dantant vegn la feglia digl retg, vezzand que biestg, ca nava suainter els, segl patratg, dat ir ear ella danturn que tier. Allora giavisch'la da schar vagnir que tier cun ella ear da notg segl seas zimmer ad els i han scho ir. Ad ella ha pria i tier a lujea i seas daschêr sut i seas litg. Igl tier é îa aint la prima notg a dallas 11 antrochen las 12 vagniva or en um or digl tier, ad el é vagnia or a sepi litg ad ella aveva cazola a ha via, tgi era là en bial um sepi litg, ad el ha antschiét a ruschanar a getg, tg' el segi qua me par en' uriala, allora stotg' el puspe vagnir en urs.

Anzatgi sto allur ena notg ner l'otra ver udia ruschanand a cur quella persuna ha udia ruschanand ha'l stuia turnar a dar en bregl ad

é îa gio ad or. Allora e'l îa a rivo an en martgea ad îa tier ena tschiarta femna viglia la femna i ha pria se ad i mes gio an en tschaler.

La feglia digl retg é lavada ad era fetg contrestada a cugl e sto gis, sch' ella ida suainter par tschartgear i seas urs, ad é rivada plang-sia vé ad ainten en gold tier en um vigl, tgi stueva ver da quei da tschient onns. Agl era sera ad ella ha dumando par star sur notg a gl' um ha la scho sur notg, ad han allora saruschano a la femna ha raquinto sco' gl segi a ca ella segi par ir suainter a que urs, ad el dat d'antalir no la veia segi dad ir tier que urs. Ella vegi da passar ena punt a sen quella segi en drac, a quel laschi betga passar tuts. Basta, el vigi scriver sen ena scorza en scretet, ad ha getg, ca cur la vezzi i drac dé la fierer quella scorza cunter el a sch' el fetschi bucca da rir, scha dé la ir anavant, mo sch' el fetschi betga bucca da rir, scha dé'la betga ir anavant, schiglio la mazzel, la stgarpi. Ad ella, cur gl' é sto gis é ida par quella veia a rivada tg' ella ha vîa il drac, allora ha'la fiers la scorza, agl drac la ha pria se a ligia a fatg bucca da rir, ad ella é ida vitier, allora ha'l getg ch' ella setgi passar ad ella rivi tier ena femna viglia; ad ella degi dumandar quella, sch' ella savessi star ain survetsch. La vigni a dar da tgirar las nursas. Cur la segi or sen la pastira cun las nursas, scha vigni lièrs ord las nursas, allora gli ha'l do en schivlot, ad ella degi schar ir tochen sera las lièrs noc' i vignian, allora schivlar cun que schivlot, allora vignan las nursas nanavant sco ella veva pria nanavant la daman. Gl' urs é gio'n tschalèr, a cur la sé stada ena troppa gis, schi dé la giavischar da dar gio ella l'ava ad igl urs. Allora dé la ampruvar da dar giâu ava tievgia a cur el strangli l'ava tgolda, schi detti el en tarment bregl a stgerpi las cadagnas. Mo la viglia vagn a tucca l'ava, par quei stotg' ella dar giâu l'ava ad igl urs. Allora dé ampruvar da dar gio ava tievgia a cur viglia gli ha do sai la lavur sco 'gl drac haveva getg. Ad ella ha suainter en pèr gis giavischo tg' ella dé schar purtar gio l'ava ella ad igl urs, allora ha la do tier, pertge ell' era cuntainta dalla fantschiala. Var o' gis diesch lujevla l'ava, a fascheva gnir a tutgear, schi fuss dretg, a quei era digna sto i cass, ad ella veva do a man ear da far i café par ellas. Ena daman ha ella gîa scaldo l'ava a purto gio'n tschalèr a turnada dabot ansè, a pria l'otr' ava a clamo tschella, de vagnir, ad ella é vagnida a ha tutgea a getg, tg' ella dé me ir anavant, sch'ella se buna. Allora é la ida gio a scho davos la fréda a do la tgolda. A

gl' urs ha pria aint ena bucca plagna a stranglo, allura ha'l briglia ad ella ha allura dabot ear sapartartgea vedi drac, partge quel veva cumando tg' ella dé allura ear sapartartgear veda el, allura vignel ear el. Tuts dus la viglian allura schon ranschar. Ad i drac é rivo a tuts dus han pria aman la viglia a la struffagea vaccar, a han la struffagea antrochen ella ha do libertad. Ad ella ha alura mess a man tres butteglías d'ava a quellas tres butteglías ha ella stuia laschar dar en dagut avant l'oter par tut las giassas anturn da que martgea, ad ella é ida cun quellas butteglías ed allura egl gnâ nanavant bleara gliad ain que martgea or dallas nursas a tut e sto cuntaint da quella femna. Er i urs é puspe gnia en um, agl drac ear, ad ella é allura ida cugl seas um a tgea ad ha fatg nozzas.

I FIGL, CA VEGLIA TRES NOTGS SELLA FOSSA DIGL BAB.

Agl era en bab, tgi veva tres fegls. Al era fri vigl ad é vagnia sella vigliadegna malsan, a dus fegls eran dus sperti cerlis a l'oter era me en trut. Que trut era i blear a nuegl ved la biestga ad da quegl. Tschels eran dus loschs a vevan blear roba, ad al bab mora alura planet. Ad avant ca murir ha'l getg, tgi se da vigliar tres notgs sella fossa cul se sataro. Ad els han fatg sco'l veva giavischo al bab, a gnis paregna dat ir ena notg paregn, ad han tratg la sort, qual i tutges par g' ampren dad ir, ad i ha tutgea a ques dus parderts d'ir avant ca tschel. Allura gi quel, tgi veva dad ir gl' empren a que tgutg: «Oz va te par me», ad el va, a cugl é sto ve anturn mesanotg sch' ei vagnia al bab ad ha do en tgavester d'en tgaval ainta man ad ha getg, tga cur el smagni que tgavester, scha vigni en tgaval nanavant, ad el vigni en stuppnd bial um. A l'otra notg, tga l'oter aveva dad ir hani fatg tuttegna. El é îa ear par l'oter, ad al bab é vagnia sco cun l'oter, oter ca lez tgavester era ampo ple bial. La tiarza sera vevel dad ir par sasez. Ad el é îa ear par sasez. El ha ear ratschiert en tgavester anc ple bial, tga tschels dus. Als tgavesters ha'l zuppo. Allura ha i retg scho ir or, ca quel ca segi bun da saglir se sella lena a dar en betsch a gli si feglia, setgi la maridar. Tschels dus frars en ear salujis ad is sen quella fiasta, par ampruvar da rivar se egn dad els, ad els sa schgleschan a sascultreschan a sa fuorman schuber, a que tgutg nava ain stiva a vurdava co tschels sazaflinavan a salujevan bagnet. Allura eni

is. A cugl en stos davent ha el pria na gl' ampren tgavester, tg' il bab veva do, a do ena smanada ad agl é vagnia en tgaval ad el é gnia en bial um. Ad el va se segl seas tgaval a va ear el a sagutta tschels a passa speras ve fri losch, ad al tgaval fa saglir la lozza sepper tschels dus, a riva ve an en' ustreia a metta aint i seas tgaval a lasch' ir tschels avant, a cur is ez en is é'l el ear îa ad é rivo se a do en bial betsch an ena vesta alla feglia digl retg, ad oter é sto bun nign da rivar se, ma el ha nutta sascho sasurvagnir ad é turno a tgea. Ai retg é turno a fatg vagnir ansemel tuts, par saver tgi ch' é rivo se, ad agl é îa sco l' ea avant. A la tiarz' eada ha 'l stuaia far gnir ansemel, a quell' ea veva al bab cumando, tg' ella dé morder gio en toc dall' ureglia. Mo el é rivo se par la tiarza geada, ad ella ha gia mors gio l'ureglia, mo el é puspe rivo davent, sainza ca nign veva santia. I retg a fatg ir dus umens ain mintga tgea a tschartgear cugl toc ureglia. Ad els en is a rivos ear ain quella tgea, a visito is dus parderts, tschel era gio nuegl. Els han amparo, sche se betga ples. Na, mo els vegian schon anc en frar, mo lez segi gio nuegl ved'la biestga, mo lez segi nuta sto. I den i clamar hani getg ques dus umens. Els han stuaia ceder, ad i han clamo. Gl' um é vagnia, ad els han prîa ve ad i tgitto, a via tg' el veva gio en toc ureglia ad han prîa ve il toc ad han masiro ad era gest quel. A tschels, ch' eran a schi loschs a schi garmadis eran ple tgutgs, tga quel, tgi stueva adigna star an nuegl a vagneva tania par tgutg.

Ad el ha prîa nanavant i seas tgavester ad é îa tier la feglia di retg a fatg nozzas cun ella, ad é gnia ple navant tga tschels, antras ir a vigliar i bab sella fossa.

IS DUS FRARS, CA FASCHEVAN ILS NEGOZIANTS.

Agl era en' ea dus frars, ca faschevan ils negoziants. Egn da quels veva en feagl. Cur ch'i figl é sto carschia, ha i bab fatg ir el cui seas o (aug) an Engeland par cumprar sei roba. Cur ch' els en rivos an Engeland eni stos is an en' ustreia, a beber i vinars metti, a suainter eni is tra'i martgea ad han sapiars. I giuven é îa d'ena veia sei ad antoppa, ch' i targievan en mort na a gio par las veias, ad el tgitto sen quei, allura va'l speras ve dad ena otra vart, ad antoppa puspe. El ha puspe tgitto, a scho passar anc en' ea, ad é îa an en oter lia a turna ad antoppa la tiarza geada. Allura ampiar' el, partge tgi tiran que

carstgan tras la veia. Els han getg, ch' el vevi dabets. El ha amparo, quant dabets, ca que um vegi, a tschels han getg. El ha getg, schi saschass betga cumprar or quei. «Bein, gliez saschassi schon», hani tschels getg. Allora ha el pria or i daner a pajea il dabet digl mort, allura eni is ad i han sataro. Planet al cato i seas o a gli raquinto tut. Agl o ha durlo cun el, mo ussa eri pajea a fitto ad el é turno sainza roba a tgea. A là hani fatg gnir roba metti a gia durlo, cun el, ma el ha tuttegna savia star anavant ain stazun. Cur ch' el ha gia fitto l'otr' ea la roba, ha i bab puspe i scho ir cugl o, mo cumando, ch' el de aber betga far da quellas sco tshella eada; al de cumprar la roba a gnir anavos cugl o. Ad els en is puspe a rivos veiadaint agl pajs noc' i cumpravan la roba, ad els turnan a sasparaglier. I giuven va a riva an en tarment catier grand (an en hotel, ner sco ti gis). Là od' el cantand duas bialas vuschs, a va sei ad aint a tgitto a tecla. I era duas mattans, tgi cantavan, a quellas mattans eran vagnidas anguladas natier. I giuven ha amparo, schi vandessen betga quellas mattans, allura hani raspundia da sche, tgi viglian las vender. El las ha cumpro, tuttas duas. El ha pria las sis mattans cun el ad é îa a catto gl' o a getg ch'el vegi cumpro quellas mattans. Gl' o ha durlo cun el, mo el ha savia far nut oter. El ha pria las mattans ad é turno a tgea cugl o. Cur l' é rivo ha seas bab durlo, a saveva betga tge far cun da quella roba. I era bialas mattans. Mo i en allura gnis paregna pulit, ear cugl bab. Cur gl' é sto, schi ha i giuven s'amuro vida l' egna da quellas. Quei é gest sto gartagea la detga; la buna ad é îa schi anavant ch' els han samarido. Allora ha'l getg, ch' usssa vommel anc a cumprar sei roba. La dunna a s'alagro a getg, ch' ella gli loji ena bandiera. Ella era capavla da surcusir pulit, ad ha lujea la bandiera cun bustabs, tgi targlischavan ampo, ad ha allura scret sai i seas num cun da quels bustabs. Allora ha'la getg, ca cur tgi vegian fatg i viedi en toc, tg' el possi ver i clutger, scha deg' el rasar sé ella. Allora ha'l fatg, sco ella ha getg. Ella saveva, ca seas bab tgitto or da que clutger cun i seas rorspiegel. I bab é sto en retg, quei tgi stoi anc gir. Agl e îa ascheia, i retg a tgitto a via la bandiera, ch' ella veva sei i num dalla si feglia. El ha ligia que num a savia, a fatg ir ancunter ena cumpagnietta maliter, par ratschever que bastimaint. Els vevan las buis a sagittavan par retschever cun anur i bastimaint. El ha sata-manto veda quei (sas muderar quei, te es ple pardert tg' ia). Ad han ratschier cur ch' el é vagnia a rivo cun anur, ad i mano a tgea

tier i retg, a lez i ha ratschiert cun anur, a noc' el vommi a tge a co, a tschel ha getg, ch' el vòmmi a cumprar sei roba, mo i retg a betga, scho ir el, el ha getg, ch'el vigli schon cumprar sei roba ad ha cumpro sei bunameng en bastimaint plagn. Allora ha' el s'anviea anavos ad i retg ha getg, ch'el dé vagnir anavos cun la si feglia a cun l'otra femna ca segi la cammer-junfra. Ad el é turno lead ad i retg ha tarmess en plantun cun el, per sigirar la veta an or ad anaint. Ad els en vagnis, a quei é îa tut an ordan, el e gnia ratschiert dalla donna. Quella saveva schon tg' el turnass cugl raschieni. Quell' eada é'l allora i bab sto cuntaint, ad ha nutta durlo cun el. Ad els han salujea, la donna tant prest sco l'ha pudia, tgi setgan vagnir puspe agl pajs di retg. Ad els en allora muvis da vagnir, ad han s'ambartgea. Tranter quella suldada era egn, ca vess ear gia bugent la feglia digl retg. I era en ufficial. Els en gnis en toc aimpar la mar, allora egl vagni da far pisch, agl um a que ufficial eran me els sesura a quel i siainta gio ad alla mar. Cur ch' el é rivo alla mar, egl gnia en pestg ad igl ha bavia aint, ad é îa cun quest um an en dasiert, a saveva betg, sco tgappar a man. El é sto qua en tains a vivia da tutta sorts fretgs, a steva qua a sapatartgeva blear. En gi ch' agl era bun tgold, ch' el maglieva las sis gagliedras od' el ena vusch, tgi clomma par num «Michel», ad el tgitta anturn a vezza nut, stat anc ampo, qua turna a cloma quella vusch, allora ha'l anc via nut a sella tiarza geada turni a cloma puspe il num, a qua vez' el ena guolp ad el ampiara: «Ma clommas te guolp,» ad ella raspunda: «Ea.» La guolp i cloma. Els vignan allora egn vetier l'oter a saraschunan. A la guolp gi: «Nasti bugent a tgea,» ad el gi caschè, allora gi la guolp plenavant: «Daman fa la ti donna nozzas. Al vess lia far nozzas avant, ma la donna ha betga lia. Ella porti led en onn pi seas um, allora ha'l getg caschè. La guolp a getg, ca sch' el vigi partgir quei, ch' el s'anvanzi an en on, sch' igl vigl' ella radir vi a tgea. El é sto cuntaint. Allora ha'la getg, ch' el dess sametter se dias sco a tgavai, allora é l'ida an sprungs a sprungs a rivada avant i palaz digl retg, noc' i era lujea las robas par las nozzas da l'oter gi. Allora gli gi la guolp: Ussa vas aint a gis, chi tgi degian dar anzatge da lavur, u da purtar sei lenna ner ava ain tgadafia, allora fas dar anzatge da magliar. Ad el ha fatg ascheia. El ha purto sei ampo lenna ad ampo ava a las femnas gli han do ampo da magliar. La spusa gneva mintgatant or ain tgadafia. I vevan lujea da far la gromma (se dretg en fest par scunflar la gromma). Ma quella suolva nava vess.

Allura ha'l getg que schlamperet, tgi degian schar trer ear el questa panaglia. I han do da schar trer. Allura ha'l antschi a suar, ad el va se ascheia cugl man cun en huderet ve pis tgavels a la spusa era gest là ain tgadafia, ad ella vezza ch'el veva qua la nota cogl seas Michel veva, a va dabot aint ti bab a gi: «Bab, quei é meas Michel.» Ad i bab vean or ad ampiara, sco el vegi num, a vignan schi anavant, tgi vezzan ca gl' é richti. Al retg vagn aint al zimmer, noc' i eran saradunos anzemmel a gi allura, tgi den gidar deliberar, tg' el vegi da dar ena sentenza, i se sto segl mar en bastimaint, egn ca vegi sigliando en oter um ain l'ava par prender ena nursa, ad el sulet setgi strusch sco dar sentenza a quel. Allura ha getg il spus, ca quei vigin schon gidar. Quel se maritevel d'i far trer ain quatter tocs dals tgavals. Allura ha'l i retg getg: Moscha quel es te, te as sigliando ain l'ava gl' um dalla mi feglia par la prender ad ussa t'as tez do la sentenza, ad el a gest fatg ir a lujear quatter tgavals d'i far trer an tocs. Agl é davanto, a la nozza é ida anavant cugl Michel da novameng, ad é îa anavant pulit ai seas fastegn; dantant egl vagnia tga gl' era da partgir culla guolp, ad els vevan survagnia en buob, allura od' el pitgand veda gl' esch, gest tg' el era ain tgombra cugl buob a schascheva segl canapè. El gi «herein». Qua veani aint ena guolp, a la guolp gi, ca oz vegl'la partgir, a gl'um leava sé a vagn cun en bial migliatg daners a metta sella mesa, mo la guolp gi, ca quei se nutta tut quei, tgi se da partgir. Agl um va anc per ampo, allura gi la guolp, ca quei se nutta tut quei ch' els vegian savanzo, a mussa vé alla tgegna a gi, quei vegin savanzo. A gl' um prend' or di litg i buob a rasa sella mesa i darbet, ad i meta an dies segl darbet a prenda na la spada a gi agli guolp, scha dé la vagnir, sch'i partg'el. Betga taglia i buob, i vi nigna partgida, ia sunt quel mort, ca té m'as gia pajea or an Engeland, a te eras vei ad aint il dasiert a rivavas betg davent ad ia ve via quei, ad ia ve gido, a ti as gia gido me, tgi han stuiu schar pussar i meas tgierp, as lagn, schar ir egn par gl' oter a giavisch pietigot, a va a tgea.

IGL BAB, CA LEVA MARIDAR LA SI FEJA.

Igl era en um ad ena donna, ca vevan ena feja. La donna vagn malsana a va cunter la mort. Avant ca murir gi ella anc agl seas um: «Scha ti vol anc ta maridar, schi marida egn tgi meas anî

vagn bun.» Allura e 'la morta. La feja ha lura anzatge onns suainter fatg uorden, neder svulto an ena trucla, a vagn ad ella ena trucleta ainta man, ad ella l'a scuvearta, ad igl era aint en anî. Ella a masiro aint que anî, ad el era bun a gest dretg. Al bab a via quei. El a antschiè a far patratgamaints. La donna veva getg, c' el degi maridar quella, c' igl anî vigni bun. Igl bab a gia vîa gl' anî ai det dalla feja a via c' al nava bagn. El a getg alla feja: «Nus dus lagn samaridar, la mamma veva getg quei a quei.» La feja a getg: «Quei seja betga far.» Mo igl bab a digna lutschea a lutschea, c' ella i stotgi maridar. Mo la matta partratga: «Me spetga îa ta vi schon far calar cun quei,» a vean sei partratg, da dumandar tres vastgias. Egn stotgi far la cleritad scogl sulegl a l'oter sco la glegna, a l'oter sco las stelas; allura ear anc en pèr pantofflas dad or (sco sch'ellas fussan dad or). Ad el e îa tiar i schneider, a getg, tga' l de far da ques vastgias aschei' ad ascheia, c' egn stotgi purtar la cleritad digl sulai, a l'oter stotgi easser sco la glegna a l'oter sco las stelas, a far en pèr pantofflas dad or. Ad e vagnia da far far tut, sco el veva lîa. Allura a la getg, ca la vigli anc en farirel, ca fili da sasez ad ena roca, ca raschuni. Ella manageva, ca qua stotg' al ceder, mo el é vagnia da far lujear ear quei.

Allura a la via c' igl nizigieva nuta sadustar ad é vagnida segl partratg da fugir. — Ena sera cu'i vevan tschano ad i fascheva notg, schi a 'la lujea i farirell a la roca davo la mesa, a getg ai bab, tga 'la vigli oz filar ad ampruvar scogl vomî ad ampo taner curturrella alla roca. A sei gi vev'la mess as seas treas vastgias a las pantofflas anten en satg a zupo an tgadafia. Igl bab a getg, sch' ussa viglin ir a litg, ad ella gi, ella tigni anc ampo curturrella alla roca, ad el de ussa peia me antschever ad ir.

E cur l' é sto a litg, ha ella getg a la roca: ussa cu'l clomma, scha gi «ea la vagn prest», ad ella prenda i satg cun aint als vastgias a va gio ad or a fuotscha, ad e rivada plansia veiador ancunter en gold, ancunter ena zella (bova) c'igl era schon fri vacher ve per la notg. Ad ella va aintan quella hetta ad antscheva a raschunar cun que um ad ampeara, sch' el la setgi betga schar pussar ampo. Al bun vigl ha getg caschè, la de me pussar qua en' ureala ad ampeara noc' ella vommi, allura a'la getg, c' ella lessi anzanaua ir ad ancurir en survetsch da star a far la fantscheala, a gl' um gi, el satgi novas, tga la fantscheala digl retg se gest davent, a quels

tschertgan egna. Allura a'l do d'antalir noc' ella dé ir, la dé ir sai per igl martgea toccan tier tala a tala tgea, noca quels stettan. Ad ella é ida ad ida sco que um veva do d'antalir, ad ella é rivada toccan tier quella tgea a rivada tier la patruna a gi, sch' els vessan betga da basigns d'ena fantscheala, ella lessi star fantscheala tier els. A la signura gi, bagn els tschertgan ena fantscheala, mo quella vegi da far an tgadafia cugl fia a dar ad is ports a da quei. «Ea, quei segi per ella schon bien, tant c' i segi lavur,» ad a martgado la pajaja da fantscheala, allura vev' la aint me en vastgia sco in tir' aint, allura ani antschiét a gir ad ella la malgultrida, ad ella fa la si lavur anavant a la patruna vagn cuntaint culla lavur.

A plansia vagni allura na ancunter bieman ner da là enturn, igl veva là en giuven carschia (pulis), beal, grand, a quel va a survean anc en oter camerad a fan gio da lujear en bal. Allura egl vagnia la sera ad an mess na is musicants ad ella era anc an tgadafia, a cugl era tut cungiâ — scha 'la sapartargea, tga la vigli ear ella vurdar sco 'i soltan ad a pria nanavant i vastgia da las stelas a tratg aint a salava a sascultrescha, ad é ida ear ella a riva sei ad aint ai sal cun aint en beal vastgia — ad ena beala matta eri. Ad i patrun giuven la veva via ad ampeara dalunga, sch' ella vigli saltar cun el, ad ella a getg caschè ad a antschiét a saltar. Allura veva ella ear en' ura. Ad an salto anzemel toccan ve c' ella a managea ca la leavi prest la patruna, allura gi 'la gest ai giuven, c' ella vegi dad ir orlà, mo c' ella turni prest. Ad el a scho ir ella, ad ella é ida or ad é ida a tgea a ida sei ad aint ai seas zimmer a zupo i seas vastgia a va an tgadafia ad antscheva a far fia, a la patruna leava a vagn gio ad era qua la malgultrida (ella veva pria en pugn plagn tschendra a strischea aint la fatscha). — A tschel tgitava tga 'la vigni anc, la vagniva betg — a deva detg suspirs. Dantand é vagnia cler gi a vagnia tier fegn di bal, allura va'l a tgea i giuven ad a raquinto a si mamma, tgi se vagnia quella femna cun aint en tarment beal vastgia a vegi salto cun el ad ella se allura guntgida ad el setgi betga no 'la se ida. A la mamma a getg, c' ella vigli schon dar en cunsegl, sco 'l dè far par la survagnir, al de me anc turnar a far en oter bal, allura vigna quella matta turnar a vagnir. Allura sch' ti as agl sen da ver ampo careztga, scha savesti schon la mariadar cun quella vastgadira. Ad el ha fatg sco si mamma a getg, a la mamma gli a getg: Prenda en anî cun te a tatga i raschieni, al-

lura gli dé i anî, ad el a quei lujea tier, ad i an puspe tatgea en bal. Ella a lujea i seas vastgia dalla glegna, a cu gl'è sto tut fito la lavur, a tgi eran is a litg ad era tut quiet, scha 'la tratg aint i seas vastgia dalla splendur dalla glegna a las zoclas a va, — a tschel tgitava a taclava, scha 'la vagniss ad a spitgea sen gl'esch a la tgapo a sto da buna viglia a tartgea ancunter sasez: «Oz mi metschas betg,» ad ella é ear stada leada ad an salto a carezo ad el i a piert i anî ad ella a pria i anî ad é stada cuntainta ear ella. Cur agl é sto vagnia na las uras, schi a'la getg, c'ella stotgi ir ussa. «Ia vegn ear îa; scha via.» Cugl en stos gio oravant, scha'la getg, «îa sto ir là davo quella tgea, ad îa se betga schar vurdar, sco îa fetsch as meas basigns. A tschel a getg: «Ea, aber turna,» ad a antschiet a tgitar. Allura a la antschiet a curren, allura elg gnia ampo loza e ena pantoffla dada or pè, ad ella a nuta gia peada da prender sei la pantoffla ad é ida a rivada an tgadafia avant tga la patruna leavi. A prenda na ena branca tschendra a dat ena sfurschada ve par la fatscha ad is tgravels a tir' or i vastgia a met' a post a fa i seas fia a dantand leava la viglia, ad ella era veda la si lavur. — A tschel nava tgitand no'la fuss ida a saveva nuta 'la ver ple. Al bal é îa a fegn. Ad el sapartartgeva gis or, ad e vagnia c' el pudeva nuta maglier, a gli é gnia ena mal-sogna a dias, ad el schascheva ai litg ad als partratgamaints levan betga calar, ad el gneva ple a ple flevel. Ad en gi ha la mamma amparo, sch' el possi maier ena coca. — «Mo i seas pussevel vi el far, mo el setgi betg.» — A la mamma va gio a loja tier l'ava da far la coca a svida gest la pasta ai grass, allura clomm' al, la dé vagnir se. Allura gi la viglia, «ussa mi clomm' al, ad îa vess qua gest da volver la coca, a la malgultrida gi, 'la vigli schon volver, 'la dé dar la paluta. Scha i giuven vagness beetga sensur? — Ah tge sa'l. — Ad ella dat ve allura, a la malgultrida veva tratg sut aint i vastgia da sulei a quel da malgultrida suravei — ad ella prenda nanavant gl' anî, a vagn da fitgear aint gl' anî alla coca a volva la coca a la coca vagn cuschinada, a cur l' é cuschinada la porta la mamma se ainten en taglier, a metta ve a gi, al dé magliar la coca, a la mamma va or' an stiva, ad al guiven prenda na a rumpa parmiez ad i anî dat or sei taglier. Ai varda, no 'i meas anî é, te mamma! — Tge vol? — Via aint —, tgi é sto gion tgadafia? — La malgultrida, ca fa la si lavur, oter e sto nign. — Va gio a gi ca la dé vagnir se a scuar i meas zimmer. — Mo la malgultrida sa betga vagnir sé. —

Bagn, bagn, me fe vagnir se a scuar i meas zimmer. — A la viglia é ida gio. — Vut al far vagnir sé a scuar i seas zimmer oz. —

A la femna é ida ad a antschiét a scuar nagio i zimmer. Ad el gi — via na a scua sut i meas litg ple bagn — ussa mi metschas betg. Ia tgi vi schon radir or i vastgia da malgultrida. Allora al clamo la mamma, la de purtar sei ava, a que vastgia, stotgla trer or ad ella a pria a salavo ad i giuvan é sto stgampo — ad els han allura dalunga fatg nozzas.

Il Gieri enamiez siu pievel